

PAPER DETAILS

TITLE: Yûsuf ve Züleyhâ Bibliyografyasi

AUTHORS: Hanife KONCU

PAGES: 617-630

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/655847>

Yûsuf ve Züleyhâ Bibliyografyası

Hanife KONCU*

KLÂSİK Türk Edebiyatı'nda çok işlenen mesnevî konularından biri hiç şüphesiz Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesidir ve Kissa-i Yûsuf, Yûsuf u Züleyhâ, Yûsuf u Zelihâ şeklinde isimlendirilmiştir. Özellikle kutsal kitapları kaynak olarak meydana gelmiş olan hikâye, Tevrat'ın Tekvin Bölümü'nde, İncil'in Resullerin İşleri'nde ve Kur'an-ı Kerîm'in 12. sûresinde anlatılmıştır. Bu hikâye hem İran Edebiyatı'nda, hem de Türk Edebiyatı'nda pek çok şair tarafından ele alınmış, bundan dolayı üzerinde birçok araştırma ve çalışma yapılmıştır. Bu araştırma ve çalışmalar; tez, kitap, makale, bildiri ve ansiklopedi maddesi şeklindedir.

Yûsuf ve Züleyhâ hakkında yapılan tezleri, konularına göre genel olarak şöyle tasnif etmek mümkündür:

1. Arap, İran ve Türk Edebiyatlarında konunun ele alınışı ve hangi sanatçıların bu hikâyeyi işlediğini belirtenler,
2. Bir şaire ait Yûsuf ve Züleyhâ'nın incelendiği ve metin tespitinin olduğu tezler ki büyük bir grubu bunlar kaplamaktadır,
3. İki Yûsuf ve Züleyhâ'nın mukayesesi ve tetkikini ele alanlar,
4. Metin tespiti ile dil ve gramer hususiyetlerini değerlendirenler,
5. Mesnevîyi roman metotlarıyla inceleyenler vb.

Çalışma sayısı bir hayli fazla olduğundan bu konuda yapılmış ve kaynak olarak kullanılabilen veya diğerlerinden farklı bir tarzda olan ve ulaşılabilen tezlerin örnek teşkil etmesi için bir kısmının tanıtımı şöyledir:

Halide Dolu'nun "Menşe'inden Beri Yusuf Hikâyesi ve Türk Edebiyatındaki Versiyonları" adlı tezi, kendisinden sonra Yûsuf ve Züleyhâ konusunda araştırma ve çalışma yapan pek çok kişinin kaynak gösterdiği bir çalışma olmuştur.

* Yard.Doç.Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

Hikâyenin menşeyini ve yayılma sahasını çok ayrıntılı olarak inceleyen Dolu'nun tezi, iki bölümden oluşmaktadır. Ön söz, bibliyografya, kısaltmalar ve transkripsiyon alfabesinden sonra gelen konuya giriş birinci bölümü oluşturmaktadır. Burada Yûsuf'un hayatı ve hikâyesi üzerinde durulmuş, tarih bakımından değerlendirilmiş, edebiyatta Yûsuf'un yer alması incelenmiştir. Kutsal kitaplardaki Yûsuf bahisleri teze ilâve edilmiş, Batı edebiyatlarında Yûsuf ele alınmıştır. "Sanatta Yusuf" da bu bölümün araştırılan bahislerinden biridir. İkinci bölüm; hikâyenin "Müslüman Şark Edebiyatlarındaki Versiyonları" (s. 94) ile başlar. Daha sonra Arap, Fars, Türk, Keşmir ve Afgan edebiyatlarındaki manzum ve mensur versiyonları üzerinde ayrıntılı olarak durulur. Tez; resimlerin izahı, notlar ve netice ile sona ermiştir.

Abdürresul Tahbazzâde Hayyampur'un "Türk ve İran Edebiyatlarında Yusuf ve Züleyha Mesnevi'si" adlı doktora tezi, Yûsuf kıssasının Tevrat ve Kur'an-ı Kerim'de yer alan bilgiler açısından mukayesesıyla başlamaktadır. Sonra araştırmacı "Yusuf ve Züleyha kıssasının nazım sahasına girişi ve bunun mahsülleri"ni anlatmıştır. Bu eserleri elde bulunan ve elde bulunmayan şeklinde sınıflandırmış ve İran Edebiyatında Firdevsi, Câmi ve Nâzım Haravî'yi eserleri elde bulunan şairler olarak belirtmiştir. Yine aynı edebiyatta eseri elde bulunmayan şairleri ise şöyle sıralamıştır: Abu'l-Mü'ayyad Balhî, Bahtiyârî, Buhârâlî 'Am'ak, Âzerî Tûsî, Mas'ûd Kummî, Mahmûd Bey Sâlim, Mavcî Badahşânî, Ahdî Sâvecî, Mîr Ma'sûm Safevî Nâmî, Mahmûd Füsûnî, Kadî Takîaddîn Avhadî, Mukîm Şirâzî, Mollâ Şâh, Halife İbrahim, Azar Bedilî, Şahâb Turşîzî, Şavkat, Hişmat ve Sayyid Safîr. Tezin Türk Edebiyatındaki Yûsuf ve Züleyhâlardan bahsedilen kısmında da yine aynı tarz sınıflandırma yapılmıştır. Eseri elde mevcut olan Türk şairleri arasında Ali, Erzurumlu Zarîr, Süle Fakih, Yusuf, Nâzımî meçhul Yusuf u Züleyha, Hamdî, İbn-i Kemal ve Yahya Bey yer almıştır. Eseri bulunmayan şairler arasında; Çakerî Sinan, Likâ'î, Kadî Sinan, Ziyaî Yusuf, Gubarî, Şikârî, Karamanlı Kâmî, Bihiştî Ahmed Sinan, Havaî Mustafa, Kırımlı Abdülmeccid, Kırımlı Mahmud, Ni'metullah Hûnâzî, Bağdatlı Zihnî, Halevî Mahmud, Rif'atî, Havaî Abdurrahman, Ahmed Mürşid ve Halife sayılmıştır.

Züleyha Muş'un, "Arap ve Türk Edebiyatlarında 'Yûsuf u Züleyhâ' Hikayelerinin Mukayesesı" isimli tezinde, kısaltmalar, tablolar ve girişten sonra gelen birinci bölümde "Kutsal kitaplarda Yûsuf u Züleyhâ Hikâyesi" üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde, "Arap Edebiyatında Yûsuf u Züleyhâ Hikâyeleri ve El-Bedrî't-Temmâm Fî Kıssati Yûsuf (AS) Adlı Manzûm Yûsuf Hikâyesi ve Tercümesi" ana başlığıyla Arapça Yûsuf u Züleyhâların incelenmesi yapılmıştır. Ayrıca Arap Edebiyatında kaside, mesnevi, müzdevce, dübeyt ifadeleriyle manzum hikâyeler ele alınmıştır. "Türk Edebiyatında Yûsuf u Züleyhâ Hikâyeleri"nin incelendiği üçüncü bölümde Darîr, Şeyyad Hamza, Hamdî, Taşlıcalı Yahya ve Kemalpaşazâde'nin eserleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca maz-

mun olarak Yûsuf u Züleyhâ'nın Klâsik Türk Edebiyatı'ndaki yeri belirtilmiştir. Eserin son bölümü olan dördüncü bölümde, "Mesnevîlerin Benzerlik-Farklılık Analizi ve Tablolar" bulunur. Burada ele alınmış mesnevîlerdeki aşk, şefkat kiskançlık, sabır, pişmanlık, rüya, kişi, motif vb. açısından inceleme yapılmış ve bunlarla ilgili tablolar verilmiştir. Sonuç ve kaynakçayla tez tamamlanmıştır.

Yûsuf ve Züleyhâ konusunda yayımlanmış kitapların;

1. Genel itibarıyla hikâyeden bahseden,
2. İnceleme ve metin neşri olan,
3. Arap harfli Türk alfabesinden aktarım,
4. Hikâyenin günümüze uyarlanması,
5. Metinlerarası ilişkiler bağlamında hikâyenin ele alınması,
6. Mesnevînin halk hikâyesine dönüşmesi vb. şekillerinde olduğu görülür.

Bunların bir kısmının tanıtımı şöyledir:

Nazan Bekiroğlu, *Yûsuf ile Züleyha-Kalbin Üzerinde Titreyen Hüzün* adlı Timaş Yayınları'ndan çıkan eserinde Klasik Türk Edebiyatı'nın meşhur aşk hikâyesini farklı bir tarzda, günümüze uyarlayarak zaman zaman manzum parçalarla da süsleyerek işlemiştir. Kitap; "Birinci bölüm: Söz Başı, İkinci bölüm: Yûsuf'un Rüyası, Üçüncü bölüm: Züleyha'nın Rüyası, Dördüncü bölüm: Firavın'ın Rüyası, Beşinci bölüm: Dua, Altıncı bölüm: Yazıcının Son Sözü" başlıklarıyla işlenmiştir.

Nureddin Abdurrahman İbni Ahmed-i Câmî'nin eseri, *The Fifth Throne: Yûsuf ve Züleyhâ* adıyla Ali Nihat Tarlan tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Günay Kut; "Türkçe Tercümeyle aslıyla karşılaştırıp Farsça Baskısının (1972) ve Yazmasının (Süleymaniye Ayasofya 3898) Tıpkıbasımları ile birlikte" yayıma hazırlamıştır. Çalışma; "Ön söz, Ali Nihat Tarlan, Ali Nihat Tarlan'ın Başlıca Kitap ve Makaleleri, Sunuş (Mevlânâ câmî)" ve metinden oluşmaktadır.

Nurullah Çetin'in Hece Yayınları'ndan yayımlanan *Yeni Türk Şairinin Yûsuf ile Züleyha Hikâyesi Duyarlılığı* isimli kitabı, bu hikâyenin Yeni Türk Edebiyatında da oldukça fazla kullanıldığını, gelenekten nasıl yararlandığını metinlerarası ilişkilerle gösteren bir çalışmadır. Kitap; " Giriş, 1. Yusuf ve Züleyha Kıssası, 2. Hikâyenin Türk Edebiyatındaki Kısa Tarihsel Gelişimi, 3. Klâsik Türk Şiirinde Yusuf ve Züleyha Kıssasına Yer Veren Seçme Beyitler. Yeni Türk Şiirinde Yusuf ve Züleyha Hikâyesinin Yansımaları; 1. Siyasî ve Sosyal Düşüncelerin Sergilenmesine Yönelik Değiniler, 2. Züleyha-Yusuf Aşkı, 3. Yüceltilmiş Sevgili Tipi Olarak Züleyha, 4. Bir Değer Göstergesi Olarak Yusuf İmgesinin Değişik Boyutları: a. Terkedilmişlik ve Dışlanmışlık, b. İleri Görüşlü Yönetim Anlayışı ve Adalet, c. Üstün Bir Sevgiye Bağlılık, ç. İffet ve Haya Simgesi, d. Mazlumiyet ve Masumiyet Simgesi, e. Kurtuluşa Davet Eden Önder Kişilik, f. Güzelliği, g. Çilekeşliği ve Sabrı, 5. Kıssaya Ait Bazı Motiflerin Başka Türü Yorumlanış Bi-

çimleri: a. Hasetlik, b. Sevginin Şiddeti, c. Dinî ve Tasavvufî Bağlam, ç. Başka Türlü İlgiler, Sonuç, Yararlanılan Bazı Kaynaklar ve Çalışmada Kendilerine Yer Verilen Şiirler”den oluşmaktadır.

İsmail Hikmet Ertaylan’ın 1960 yılında Edebiyat Fakültesi tarafından yayımlanan *Yusuf ile Züleyha* çalışması, Haliloğlu Ali’ye ait bir Yûsuf ile Züleyhâ’nın neşridir. Çalışma “Türk Dilinde Yazılan İlk Yusuf ve Züleyha” başlığıyla bu konunun değerlendirildiği bir giriş içermektedir. Sonra Arap harfli Türk alfabesiyle metin yer almaktadır. Ali’nin bu eseri dörtlükler hâlinde düzenlenmiş orijinal bir eserdir.

Naci Onur tarafından hazırlanan Hamdullah Hamdî’nin *Yusuf u Züleyhâ’sı*, Akçağ Yayınları’ndan çıkmıştır ve kitap, Ön sözden sonra “Ak-Şemseddin Hamdullah Hamdî’nin Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevisi (Metin)”den oluşmaktadır. Ayrıca kitabın sonunda mesnevînin tıpkıbasımı bulunmaktadır.

Leylâ Karahan tarafından neşredilen Erzurumlu Darîr’in *Kıssa-i Yûsuf’u*; inceleme, metin ve dizinden oluşmaktadır. Eser, “Söz başı, Kısaltmalar, Giriş (XV. Asra Kadar Arap, İran ve Türk Edebiyatlarında Yazılmış Yûsuf ve Züleyhâ Hikâyeleri, Erzurumlu Darîr-Hayatı-Edebî Şahsiyeti, Şöhreti ve Tesiri-Eserleri-Kıssa-i Yûsuf), İnceleme (İmlâ Özellikleri, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Cümle Bilgisi), Sonuç, Bibliyografya, Metin, Dizin ve Orijinal Metinden Örnekler” den oluşmaktadır.

Mustafa Demirel’in *Kemal Paşazâde: Yusuf u Züleyha: Seçmeler* kitabı; Önsöz, giriş (Hayatı, Eserleri; Türkçe Eserleri-Farsça Eserleri, Edebî Şahsiyeti), Yûsuf u Zelihâ’nın nüshaları, Yûsuf u Zelihâ’nın vezni ve metinden meydana gelmiştir. Yazar, mesnevîden 2148 beyitten oluşan bir seçki yapmıştır. Kitabın sonunda metnin sözlüğü bulunmaktadır.

Hamdullah Hamdî’nin mesnevîsinin bir başka yayımı *Hamdu’llah Hamdî’nin Yûsuf u Zelihâ Mesnevisi* adıyla Zehra Öztürk tarafından yapılmıştır. Kitap “Giriş, Metin, İnceleme ve Tıpkıbasım”dan oluşmaktadır. I. kısım, “Önsöz, Kısaltmalar, Giriş: Yusuf ve Zeliha Hikâyesine Genel Bir Bakış, Ak Şemseddinzade Hamdullah Hamdî’nin Hayatı, Kişiliği ve Eserleri, Ak Şemseddinzade Hamdullah Hamdî’nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisi, Hamdî’nin Yusuf ve Zeliha’sında Dil ve Üslup Özellikleri, İfade Biçimleri, Hamdî’nin Yusuf ve Zeliha’sında Kişiler ve Tipler, Hamdullah Hamdî’nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinin Nüshaları, Hamdullah Hamdî’nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinin Tenkitli Metni ile İlgili Açıklamalar, Sonuç, Ekler, Bibliyografya, İndeks, Tıpkıbasım”dan meydana gelmiştir. II. kısım; “Metin ve Metne Esas Alınan Nüshalar, Kısaltmalar, Metnin Latin Harfleri ile Yazılışında Uyulan Esaslar, Nüsha Farklarının Gösterilmesinde Uyulan Esaslar, Metinde Geçen Sözbaşları, Nüsha Farkları, İndeks”ten oluşmaktadır.

Celâl Settârî'nin, *Züleyha'nın Aşk Derdi* adlı kitabı 17 bölüm ve sonuçtan ibarettir. Yazar, Tevrat'ta ve Kur'an'da Yûsuf'tan bahsederek ayrı bölümler hâlinde Yûsuf'un kardeşleri tarafından kıskanılması, Züleyhâ'nın ona âşık olması, Yûsuf'un aşkıdan ellerini kesenler, Züleyhâ'nın suçunu itiraf etmesi, vuslat, kıssada yer alan bazı tasavvufî terimler ve sembolik manaların açıklanması, kıssanın yapısı vb. incelemeler yapmıştır. Mehmet Kanar'ın çevirisiyle İnsan Yayınları'ndan çıkan esere, mütercim de bir ön söz yazmış ve Yûsuf u Züleyhâ hakkında bibliyografya vermiştir.

Şeyyad Hamza'nın *Yusuf u Zeliha* mesnevîsi ise Dehri Dilçin tarafından hazırlanmıştır ki kitap, "Önsöz (Şeyyad Hamza, Yusuf ve Zeliha Hikâyesi), Hikâyenin Tevrat'taki Şekli, Hikâyenin Kur'an'daki Şekli, Şeyyad Hamza'nın eseri ile Ali'nin Yusuf ve Zeliha'sı arasındaki benzerlik, Şeyyad Hamza'nın Yusuf ve Zeliha'siyle Suli Fakih'in eseri arasındaki benzerlik, Destan-ı Yusuf Aleyhis-selâm ve Haza ahsen-ül kasas-il mübarek (metin), Sözlük ve Tıpkıbasım" olarak oluşturulmuştur.

Şerifi ve *Yûsuf u Zelihâ* adlı çalışmasında Zuhâl Kültürâl, Londra British Library OR.6240'da kayıtlı olan Yûsuf u Zelihâ mesnevîsini yayımlamıştır. Eserde Şerifi ve Yûsuf u Zelihâ'sı ile mesnevînin konusu hakkında bilgi verilmiş, nüshanın tanıtımı yapılmış, metni oluştururken dikkat edilen hususlar kısaca belirtilmiştir. Takip eden bölümlerde eserdeki konu başlıkları ile bibliyografya ve metin yer almıştır. 1172 beyitten oluşan mesnevî, transkripsiyonlu verilmiştir. Eserin sonunda sözlük bulunmaktadır.

Vasfi Mahir Kocatürk Taşlıcalı Yahya'nın, *Yusuf ile Zeliha* mesnevîsini Arap harfli Türk alfabesinden çevirmiştir. Kitapta "Taşlıcalı Yahya ve Yusuf ile Zeliha Hikâyesi, Mukaddime, I. Kenan Çobanları, II. Kuyuya Düşen Ay, III. Mağribin İncisi Zeliha, IV. Mısırın Azizi, V. Kölesine Âşık Olan Sultan, VI. Zindandan Saraya" adlı başlıklarla eser yer alır. Mensur tarzda bir çeviridir.

Yahya Bey'in *Yûsuf ve Zelihâ* mesnevîsi Mehmed Çavuşoğlu tarafından yayımlanmıştır. Eser "Sunuş, Yûsuf ve Zelihâ Nüshaları, Nüshaların Tanıtılması, Transkripsiyon Sistemi, Kitâb-ı Yûsuf u Zelihâ (Metin)"den oluşmaktadır. Sonunda "Açıklamalar" bulunmaktadır.

Yûsuf ve Züleyhâ hakkında yazılmış makaleler daha ziyade, nüsha tespiti (bkz. Halide Cemil Dolu, Hıdır Çoban Haydar, Leyla Karahan, Zeynep Korkmaz, Gönül Alpay Tekin), bu mesnevî hakkında genel bilgi verenler (bkz. Gayana Karen Merguerian and Najmabadi Afsane, Aydın Sinanoğlu, Hayati Asilyazıcı), çeşitli şairlerin Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîsini tanıtım (bkz. Gönül Ayan, Nihat Azamat, Mehmed Çavuşoğlu, İsmail Hikmet Ertaylan, Cahit Kavcar, Kâzım Köktekin, A. Sırrı Levend, Zehra Öztürk, Ferhad Zeynalof, Tourkhan Gandjel), Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîleri içerisinde bulunan nazım şekilleri (bkz. Hüseyin Ayan), Yûsuf ve Züleyhâ mesnevîlerinde geçen çeşitli motiflerin ve temaların incelenilmesi (bkz. Müjgân Çakır, Naci Onur, Muhammet Nur Doğan,

Halide Dolu), İran ve Türk Edebiyatı'nda bu konuda yazılmış mesnevîler arasında karşılaştırma (bkz. Ahmet Kartal), Kur'an-ı Kerîm'de Züleyha'nın anlatımı (bkz. Ahmet Kabaklı), bir Yûsuf u Züleyhâ eserinin incelenmesi (bkz. Selim Ömer), çeviri (bkz. Nureddin Abdurrahman b. Ahmed Cami), Yeni Türk Edebiyatı'nda Yûsuf ve Züleyhâ (bkz. Nurullah Çetin) vb. konularda yazılmıştır.

Bildirilerin de yine makalelerde olduğu gibi çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bir şair ile Yûsuf ve Züleyhâ eseri (bkz. Gönül Ayan), bu mesnevîlerdeki motifler (bkz. Gönül Ayan), nüsha tanıtımı (bkz. Ali Cin), mukayese (bkz. Nurmuhammed Hisamov), metin ile minyatür ilişkisi (bkz. Zehra Toska), Yûsuf'un zindana atılışı (bkz. Dursun Ali Tökel) vb.

Ansiklopedi maddelerinde de Yûsuf ve Züleyhâ'nın hem İran hem Türk Edebiyatındaki versiyonları hakkında bilgi ve bibliyografya verilmiştir.

Yûsuf ve Züleyhâlar üzerine günümüze kadar pek çok çalışma yapılmıştır. Son derece değerli olan bu çalışmalara yenilerinin eklenmesi şüphesiz konunun ayrıntılandırılması açısından önemlidir. Yine diğer mesnevîlerde olduğu gibi bu konuda da yazılmış mesnevî metinlerinin bütünüyle ortaya konması ve bunlar üzerinde tahlili ve mukayeseli çalışmaların artırılması çok yarar sağlayacaktır. Bu tip çalışmalara, yeni yöntemlerle farklı bakış açılarının getirilmesi de klâsik Türk şiirinin ve dolayısıyla şairinin dünyasına biraz daha yaklaşmayı beraberinde getirecektir.

Bibliyografya

A. Tezler

- Ahmed Ziya, "Yusuf u Zeliha", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1929-1930, Merkez Ktp. nu. 86.
- Akboz, Gürcan, "Şeyyat Hamza-Yusuf u Züleyha-Metin", Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1982.
- Akış, İbrahim, "Kul Gali'nin Tatar Türkçesiyle Yusuf Züleyha Kısası", Yüksek Lisans Tezi, Kayseri: Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Kayseri, 1993.
- Aksoy, Özlem "Şeyyat Hamza'nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi (897-1196.beyitler)", Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1994.
- Aktaş, Öznur Tuba, "Köprülüzade Esad Paşa'nın Terceme-i Yûsuf u Züleyha Adlı Eserinin bilimsel Yayını ile Şekil ve Muhteva Bakımından İncelenilmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.
- Ayan, Mediha, "Hamdullah Hamdi ile Taşlıcalı Yahya'nın Yusuf ile Züleyha'larının Mukayesesi", Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Dili ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1945.
- Baykal, Remzi, "Yûsuf u Züleyha, İbn-i Kemal (80-160. sayfaların çeviri yazısı)", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1977.
- Beyazyüz, Osman, "Celâl Hüseyin Çelebi'nin Hüsn-i Yûsuf Mesnevisi", Mezuniyet Tezi, İs-

- tanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1980, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 2092.
- Bilgin, Mehmet, “Yûsuf u Züleyha (1-57. Varakların çeviri yazısı), Mezuniyet Tezi, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum, 1978.
- Bozağaoğlu, Ahmet Ziya, “Yusuf ve Zeliha”, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1930, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 734.
- Çavuşoğlu, Mehmed, “Yahya Bey ve Yusuf ve Zeliha mesnevisi”, Doçentlik Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1979.
- Çiftçi, Hikmet, “Yûsuf ve Zeliha, Taşlıcalı Yahya (2071-3091.beyitler)”, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 1766.
- Çoruh, Nesrin, “XV. Yüzyıl Mesnevîlerinden Hamdî’nin Yusuf u Züleyha, Cem Sultan’ın Cemşid ü Hurşid’inin Modern Roman Unsurları Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Edirne: Trakya Üniversitesi, 2003.
- Demirel, Mustafa, “Kemal Paşazâde’nin Yûsuf u Zelihası ve Dil Husûsiyetleri”, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1980, 2 cilt.
- Deniz, Rasim, “Haliloğlu Ali’nin Yusuf ve Zeliha Kısası”, Doktora Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 1998.
- Dinar, Süheyla, “Zarîr’in Yusuf ve Zelihası’nın Gramer Hususiyetleri”, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1949-50, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 341.
- Dolu, Halide, “Menşe’inden beri Yusuf hikâyesi ve Türk edebiyatındaki Versiyonları”, Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1953.
- Durdu, Murat, “Yusuf ve Zeliha”, Taşlıcalı Yahya Beğ (1-1045. beyitler), Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976, Merkez Ktp. nu. 12266.
- Ekinci, Pınar, “Şeyyat Hamza’nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi (599-898.beyitler)”, Hacettepe Üniversitesi Ankara, 1994 (Mezuniyet Tezi).
- Elçin, Dilek, “Çağatayca Yûsuf ve Züleyha Mesnevîsi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1984.
- Eliacık, Muhittin, “Yûsuf u Züleyha (Haliloğlu Ali), 1-610. Varakların Transkripsiyonlu Metni”, Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1986.
- Erencan, Cahid, “Hamdullah Hamdi Hayatı Şahsiyeti Eserleri ve Eserlerinin Yazmalarının Tavsifi”, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1939-1940, Merkez Ktp. nu. 485.
- Gençer, Aysel, “Yûsuf ile Zeliha, Taşlıcalı Yahya Metin ve İndeks (3092-4146. Beyitler)”, Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 1721.
- Güneş, Semra, “Şeyyat Hamza’nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi (300-598. Beyitler)”, Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1994.

- Güney, Naci, "Yûsuf u Züleyha (Haliloğlu Ali), 57a-108a Varakların Transkripsiyonlu Metni", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1987.
- Hayyampûr, Abdurresûl Tahbazzâde, "Türk ve İran Edebiyatlarında Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevisi", Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1945, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 209.
- Karahan, Leyla, "Kıssa-i Yûsuf (Yusuf u Züleyha): Erzurumlu Kadı Darîr", Doçentlik Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- Kili, Yusuf, "Yûsuf ve Zeliha (Taşlıcalı Yahya) - Metin ve İndeks (1046-2076. Beyitler)", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976, Merkez Ktp. nu. 12246.
- Kocaengin, Gülçin, "Zarîr ve Yusuf ile Zeliha Mesnevisi", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1954, Merkez Ktp. nu. 2376.
- Koç, Rafet, "Taşlıcalı Yahya Bey'in Yûsuf u Züleyhâ'sının 107-212. Yapraklarının Çeviri Yazısı", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976.
- Komşuoğlu, Ünal, "Yûsuf u Zeliha, Süheyl ü Nevbahar ile Kadı Burhaneddin Divanında İsim Fiiller ve Zarf Fiiller", İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1979.
- Köktekin, Kâzım, "Süle Fakih'in Yusuf ve Züleyhası (İnceleme-Metin-Dizin)", Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 1994, 2 cilt.
- Muş, Züleyha, "Arap ve Türk Edebiyatlarında Yûsuf u Züleyhâ Hikâyelerinin Mukayesesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Arap Dili ve Belâgatı Bilim Dalı, 2000, İSAM nu. 074900.
- Mutluel, Osman, "Kur'an-ı Kerim'de Hazret-i Yusuf (as) Kıssası ve Kıssadan Çıkarılan Prensipler", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi 1985.
- Onur, M. Naci, "Hamdullah Hamdî, Yûsuf u Züleyha: İnceleme-Metin", Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 1982.
- Özyiğit, Nuran, "Erzurumlu Darîr'in Kıssa-i Yûsuf Mesnevisi", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1962-1963, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 592.
- Ozan, Sabahaddin, "Hamdullah Hamdi ve Taşlıcalı Yahya'nın Yûsuf ve Züleyhalarının Tedkiki", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1945-46, Merkez Ktp. nu. 1175.
- Özçam, Çimen, "Şeyyâd Hamza'nın "Yusuf u Züleyha" adlı eserinin dil özellikleri", Yüksek Lisans Tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi, 1993.
- Özkaleli, Süleyman, "Ahmed-i Mürşîdi Efendi'nin Yusuf ü Züleyhâ Mesnevisi", Mezuniyet Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1970.
- Özkuş, Sâime, "Anadolu Metinleri, XIV. Asır Kıssas al-Anbiya (Yusuf Kıssası)", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1945-1946, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 258.

- Öztürk, Zehra, "Hamdullah Hamdî'nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisi'nde Tipler, Motifler", Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1993, 2 cilt.
- Özyiğit, Nuran, "Erzurumlu Darîr'in Kıssa-i Yûsuf Mesnevisi Üzerinde Bir İnceleme", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1962-63, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 592.
- Salman, Ramazan, "Süle Fakih: Yusuf u Zeliha (XIV. Yüzyıl): Dil Özellikleri-Transkripsiyonlu Metin-Seçmeli Sözlük", Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi, 1989.
- Saraç, Salih, "Yusuf ve Zeliha İndeksindeki Kelimelerin Metne Göre Sıhhatleri, Eklerin Fonksiyon Durumları", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1966.
- Sevindik, Ayşe, "Sula Fakih'in Yusuf ile Züleyha'sı-Metin ve İndeks", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1970, Merkez Ktp. nu. 6578.
- Sönmez, Sevgül, "Şeyyat Hamza'nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi (1-299. Beyitler)", Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1994.
- Sungur, Yüksel, "Müellifi Meçhûl Dâsitân-ı Yûsuf Aleyhisselam Mesnevisi Üzerine Bir İnceleme", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1963, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 601.
- Taşkın, Erdal, "Şeyyat Hamza'nın Yusuf u Züleyha Mesnevisinin Gramer İncelemesi (1197-1529. Beyitler)", Mezuniyet Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 1994.
- Tekin, Talat, "XIII. Asır Anadolu Şairlerinden Şeyyad Hamza'nın Destân-ı Yûsuf Mesnevisi Üzerindeki Dil Tetkikleri", Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 1950-1951, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 367.
- Terzi, Ali, "Yûsuf ve Zeliha, Taşlıcalı Yahya, Metin ve İndeks (4148-5178. Beyitler)", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1976, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 1722, Merkez Ktp. nu.12248.
- Tüfekçi, Fikret, "Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyha'sının 1-106. Varakları Arası Çeviri Yazısı", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyat Bölümü, 1976.
- "Türk ve Fars Edebiyatlarında Yûsuf u Züleyha (Yusuf u Züleyhâ der edebiyât-i Turkî ve Fârsî)", Doktora Tezi, İstanbul, 1956, krş. Mecelleyi Dânişkede-yi Edebiyyât-ı Tebriz, sâl: yâzdeh.
- Unutmaz, Meliha, "Kemâl Paşazâde Ahmed Çelebi ve Yusuf u Zeliha Mesnevi'sinin Edisyon Kritiği (1838-3650. Beyitler)", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1982, Merkez Ktp. nu. 24490.
- Uygur, Sinan, "Ali'nin Kıssa-i Yusuf'u", Yüksek Lisans Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2003.
- Uzman, Yasemin, "Kemalpaşa-zâde Ahmed Çelebi ve Yusuf ve Zeliha Mesnevisinin Edisyon Kritiği (1-1838. Beyitler)", İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 1982.
- Yıldız, Ali, "Yûsuf u Züleyha, İbn-i Kemal", Mezuniyet Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1978.
- Yünüak, Beyhan, "Sule Fakih'ih Yusuf ile Züleyha'sı", Mezuniyet Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 1970, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü nu. 954.

B. Kitaplar

- Ali, *Kitâb-ı Hazret-i Yûsuf Aleyhi's-selâm*, Kazan, 1901.
- Andelyp, Nurmuhakket, *Jusup-Züleyha*, Aşkabat, 1987.
- Bakari, Ahmed Mahir, *Yûsuf fi'l-Kur'an*, İskenderiye, 1971.
- Brockelman, C., *Ali's Kissa-i Yûsuf der Alteste ver laurer des Osmanischen Literatur*, Berlin, 1917.
- Bekiroğlu, Nazan, *Yûsuf ile Züleyha*, İstanbul, 2000.
- Câmî, Nureddin Abdurrahman İbni Ahmed-i, *Beşinci Taht: Yûsuf ve Züleyhâ=The Fifth Throhe: Yûsuf ve Züleyhâ*, çev. Ali Nihat Tarlan, Günay Kut [Türkçeye tercümeyle aslıyla karşılaştırıp Farsça baskısının (1972) ve yazmasının (Süleymaniye Ayasofya 3898) tıpkıbasımları ile birlikte yay. haz.], Cambridge, MA: Harvard Üniversitesi Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, 2003, 436 s.
- Çetin, Nurullah, *Yeni Türk Şairinin "Yusuf ve Züleyha Hikayesi" Duyarlığı*, Ankara, 2004.
- Deccani, Zahiye Ragıp, *Yûsuf fi'l-Kuran'il-Kerim ve't-Tevrat*, Beyrut, 1994.
- Djami, *Yousouf et Zoulekha*, Paris, 1927.
- El-Balisanî, Muhammed Taha, *El-Kavlü'l-Munsif fi Tefsir-i Suret-i Yûsuf*, Bağdat, ts.
- Ebu Hamde, Muhammed Ali, *Fi't-Tezevvuki'l-Cemal-i Li Suret-i Yûsuf*, Amman, 1991.
- El-Bursevi, İsmail Hakkı b. Mustafa el-Celveti, *Tefsir-i Sure-i Yûsuf*, İstanbul, 1279.
- El-Celveti, Yakub b. Mustafa, *Neticetü'l-Tefasir fi Sure-i Yûsuf*, İstanbul, 1118.
- Er-Razi, Ebu Abdullah Fahreddin Muhammed b. Ömer Fahreddin, *Yûsuf (asm) Beyne Mek-re'l-İhve ve Kaydû'n-Nisve*, Tercüme: Ali Ebu'l-Abbâs, Kahire, ts.
- Ertaylan, İsmail Hikmet, *Yusuf ile Züleyha*, İstanbul, 1960.
- Es-Süyuti, Celaleddin Abdurrahman b. Ebu Bekr, *Defu't-Taassüf an İhvet-i Yûsuf*, Lahor, ts.
- Ethe, H., *Firdausi's Yûsuf und Zalikhâ*, in Verhandlungen des VII. Internationalen Orientalisten-Congresses, Semitische Section, Viyana, 1888.
- Et-Telebenti, Şeyh İsmail Ebu Hadra, *El-Bedrî't-Temmam fi Kıssat-i Seyyidina Yûsuf Aley-hisselam*, Mısır, ts.
- Etudes, Goethe-Nietzsche, *Joseph et ses freres*, Thomas Mann, tra. Philippe Jaccotet, 1949.
- Gadjiyeva, Zamina Tapdık kızı, *Suli Fegih, Yusif ve Zuleyha (XIV. Esr Azerbaycan Yazılı Abidesi Metn ve Leksik очерk)*, Bakü, 1991.
- Gazzali, Mecdüddin Ahmed b. Muhammed, *Bahrü'l-Mahabba fi Esrari'l-Mevedde fi tefsir-i Sure-i Yûsuf*, Bombay, 1894.
- Gehremanov, Cahangir-Helilov, Şameddin, *Yûsif ve Züleyhâ*, Azerbaycan Elmler Akademiyası, Elyazmalar İnsitüsü, Bakü, 1991.
- Hamdi, Akşeddin-zâde Hamdullah, *Yûsuf ve Zülehâ-İnceleme ve Seçmeler*, M. Naci Onur (haz.), Ankara, 1986.
- Hamdî, *Yusuf u Züleyhâ*, Naci Onur (haz.), Ankara, 1991.
- Hamdi, Akşemsettinzade Hamdullah, *Yusuf u Züleyha*, Ve Edebiyat Yayınları, Ekim 2005.
- Hilal, Muhammed Muhammad, *Er-Rahik fi Kıssat-i Yûsufes-Sıddik*, Kahire, 1993.
- Jami, *Yusuf et Zulaykha*, Farsçadan çev. A. Bricteux, Paris, 1927.
- Karahan, Leylâ, *Kissa-ı Yûsuf*, Ankara, 1994.
- Kemâl Paşazâde, *Yusuf u Züleyha: Seçmeler*, Mustafa Demirel (haz.), Ankara, 1983.

- Kemâl Paşa-zâde, Şemse'-ddîn Ahmed bin Süleymân, *Yûsuf u Zelihâ: Süleymaniye Lala İsmail Efendi* 621. *Çeviriyazı ve Tıpkıbasım*, Mustafa Demirel (haz.), Cambridge: Harvard Üniversitesi Yakınoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2004.
- Landon, West Steven, "The First Story of Joseph in Turkish Islamic Literature: A study in Acculturation", Doktora Tezi, Los Angeles: University of California, 1975.
- L'histoire de Joseph selon la tradition musulmane*, J. Spiro, Lozan, 1906.
- L'histoire de Joseph, D'après un manuscrit oriental*, Faika Croisier, Cenevre, 1989.
- Muhammed Reşit Ruza, *Tefsir-i Sure-i Yûsuf*, Mısır, 1355.
- Musa ile İsa, Mısır Saraylarında Yusuf ile Zileyha*, İstanbul: Maarif Matbaası, 1967.
- Qol Gali, *Qiyssai Yosif*, Axmatvali Mangar Waqigi (haz.), 1997.
- Öztürk, Zehra, *Hamdullah Hamdi'nin Yûsuf ile Zelihâ Mesnevisi (Giriş, Metin, İnceleme ve Tıpkıbasım)*, Harvard Üniversitesi, 2001
- Refet, *Yusuf u Züleyha Çevirisi*, İstanbul, 1290 (1873).
- Sa'lebi, Ahmed b. Muhammed b. İbrahim, *Kıssa-i Seyyidina Yûsuf es-Siddık b. Seyyidina Yakub Aleyhisselam*, Mısır, 1301.
- Schlechta-Wssehrd, O., *Jussuf und Suleicha: Romantisches Heldengedicht von Firdussi*, Viyana, 1889 (aynı zamanda, *ZDMG*, 1887, sy. 41, s. 577-599).
- Settârî, Celâl, *Züleyha'nın Aşk Derdi: Hz.Yusuf Kıssası*, çev. Mehmet Kanar, İstanbul, 1998.
- Şakir, Ziya, *Yusuf ile Züleyha*, İstanbul, 1944.
- Şerifi, *Yûsuf u Zelihâ (Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Zuhal Kültürel (haz.), İstanbul, 2001.
- Şeyyad Hamza, *Yusuf ve Zeliha (Metin ve Önsöz)*, Dehri Dilçin (nakl.), Ankara, 1945.
- Taşlıcalı Yahya, *Yusuf ile Zeliha*, Vasfi Mahir Kocatürk (haz.), İstanbul, 1944.
- Yahyâ Bey, *Yûsuf ve Zelihâ*, Mehmed Çavuşoğlu (haz.), İstanbul, 1979.
- Yusuf u Zuleyhâ (Şems u Kamer)*, Hâce Mesûd-ı Kummî, be tashih-i Seyyid Ali Âl-i Dâvud, 1369.
- Yûsuf u Zuleyhâ*, Hayyâmpur (haz.), Tebriz, 1339.
- Yusuf u Zuleyhâ-yi mensûb be Firdevsî*, Hermann Ethe, Oxford, 1908.
- Yusuf u Zuleyhâ, Mesnevî-yi Heft Evrenç*, Câmî, be tashih-i Muderris-i Gılânî, 1337.
- Yûsuf u Zuleyhâ-yi mensûb be Firdevsî*, be ihtimâm-ı Huseyn muhammedzâde-yi Sadık, 1369.
- Yusufla Zileyha*, İstanbul: Maarif Kitaphanesi, 1935.
- Zeki Muharrem, *Yusuf ile Züleyha*, İstanbul, 1931.

C. Makaleler

- Asilyazıcı, Hayati, "Yusuf ile Züleyha", *Orkestra*, 1990, c. XXIX, sy. 201, s. 40-46.
- Ayan, Hüseyin, "Hamdullâh Hamdi'nin Yûsuf u Züleyhâ Mesnevisindeki Gazeller", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, 1972, sy. 5, s. 31-49.
- Ayan, Gönül, "Tâ'ib ve Yûsuf u Züleyhâ'sı", *Osmanlı Araştırmaları (Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan-II)*, 2005, c. XXVI, s. 73-84.
- Azamat, Nihat, "Yeni Bir Ahmedi ve İki Eseri: Yûsuf ve Zeliha, Esrarnâme Tercümesi", *Osmanlı Araştırmaları*, 1988, c. VII-VIII, s. 347-364.
- Banarlı, Nihat Sami, "Yûsuf ve Zelihâ", *Edebiyat Sohbetleri*, İstanbul, 2004, s. 157-161.

- Batıslam, Dilek, "Tiyatro Eseri Hazret-i Yusuf ve Misyonerlik" *Toplumsal Tarih*, Haziran 1997, sy. 42, s. 60-64.
- Cami, Nureddin Abdurrahman b. Ahmed, "Yusuf ile Züleyha", çev. Güner İnal, *Hacettepe Üniversitesi Beşerî Bilimler Dergisi*, 1979, c. X, sy. 2, s. 1-41.
- Çakır, Müjgân, "Tahkiyede Benzeşme ve Farklılaşma: Türkçe Yûsuf u Züleyhâ Mesnevîlerinde Ölümle İlgili Bazı Unsurların Mukayesesi", *Osmanlı Araştırmaları (Prof. Dr. Mehmed Çavuşoğlu'na Armağan-II)*, 2005, c. XXVI, s. 176-203.
- Çavuşoğlu, Mehmed, "Yahyâ Bey'in Yûsuf ve Zeliha Mesnevisi", *Diriliş*, Ekim 1975, s. 22-37.
- Çetin, Nurullah, "Yeni Türk Şairinin 'Yusuf ve Züleyha Hikâyesi' Duyarlığı", *Türkoloji Dergisi*, 2000, c. XIII, sy. 1, s. 109-141.
- Doğan, Muhammet Nur, "Taşlıcalı Yahyâ'nın Yûsuf ü Zelihâ'sında Şiirin Şiirin", *Eski Şiirin Bahçesinde*, İstanbul, 2005, s. 110-144.
- Dolu, Hâlide Cemil, "'Yûsuf Hikâyesi' Hakkında Birkaç Söz ve Bazı Türkçe Nüshalar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1952, c. IV, sy. 4, s. 419-445.
- Dolu, Halide, "Yusuf Hikâyesinde Aşk Temi", *Türk Düşüncesi*, Ocak 1954, c. I, sy. 2, s. 105-109.
- Dolu, Halide, "Sultan Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Manzum Bir Yusuf Hikâyesi", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 31 Aralık 1953, c. V, s. 51-58.
- Ertaylan, İsmail Hikmet, "Türk Dilinde Yazılan İlk Yusuf ve Züleyha", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 1948, c. III, sy. 1-2, s. 211-230.
- Haydar, Hıdır Çoban, "Bilinmeyen Bir Yusuf u Züleyha El Yazması", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1996, 1999, c. III, sy. 1-2, s. 105-128.
- Gandjel, Tourkhan, "Zur Metrik des Yusuf u Züleyha von Sayyad Hamza", *Ural-Alt. Jhb.* 27, 1955, s. 204-208.
- Grünbaum, M., "Zu Yussuf und Suleicha", *ZDMG*, Leipzig, 1889, c. XLIII, s. 1-29.
- Kabaklı, Ahmet, "Kur'an-ı Kerim'de Züleyha", *Türk Edebiyatı*, Kasım 1991, sy. 216, s. 5-7.
- Karahan, Leyla, "Darîr'in Kıssa-i Yûsuf Mesnevisinin Bilinmeyen Bir Yazması", *Türk Kültürü Araştırmaları (Prof. Dr. Yaşar Önen'e Armağan)*, 1988, c. XXVI, sy. 1, s. 151-155.
- Kartal, Ahmet, "Câmî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sı İle Hamdullâh Hamdî'nin Yûsuf u Züleyhâ'sının Mukayesesi", *Diriözler Armağanı*, M. Fatih Köksal ve Ahmet Naci Baykoca (haz.), Ankara, 2003, s. 93-139.
- Kavcar, Cahit, "Hamdullah Hamdî'nin Yûsuf u Züleyha'sı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1968, 1989, s. 157-172.
- Kavcar, Cahit, "Kemal Paşazâdenin Şairliği ve Yusuf ü Züleyha'sı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1969, 1989, s. 227-249.
- Korkmaz, Zeynep, "Hüseyin Baykara Adına Yazılmış Çağatayca Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevîsinin Tanınmayan Bir Yazması ve Eserin Yazarı", *Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi*, 1968, c. III, sy. 1, s. 7-48 (aynı yazı için bkz. A.mlf., *Türk Dili Üzerine Araştırmalar*, Ankara, 1995, c. I, s. 304-342).
- Köktekin, Kâzım, "Bir Yusuf Ve Zeliha Şairi Süle Fakih Ve Eseri", *Atatürk Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Entitüsü Dergisi*, 1996, sy. 4, s. 173-179.
- Kröger, Jens, "On Mamud b. İshaq al-Shihabi's manuscript of Yûsuf va Zulaykhâ of 964 (1557)", *Muqarnas*, 2004, sy. 21, s. 239-253.
- Levend, A. Sırrı, "Hamdî'nin Yusuf u Züleyha'sı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*

- 1968, Ankara, 1989, s. 173-211.
- Levend, A. Sırrı, "Kemal Paşa-zade'nin Yusuf u Züleyha'sı", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten* 1969, 1989, s. 251-281.
- Merguerian, Gayane Karen ve Najmabadi Afsane, "Zülaykha and Yusuf, Whose "Best Story"?", *International Journal of Middle East Studies*, 1997, sy. 29, s. 485-508.
- Onur, Naci, "Ak-Şemseddin-zâde Hamdullah Hamdi'nin Yûsuf ve Züleyhâ Mesnevisindeki Önemli Motifler", *Türk Kültürü*, 1984, sy. 249, s. 651-658.
- Onur, M. Naci, "Hamdullah Hamdi'nin Yusuf ve Züleyha'sındaki Bazı Millî Motifler", *Türk Dünyası Araştırmaları*, İstanbul, 1985, sy. 38, s. 113-127.
- Ömer, Selim, "Yusuf ile Züleyha Yahut Bir Kitabın Anatomisi Hakkında Gecikmiş İntibalar", *Dergâh*, 2001, c. XII, sy. 136, s. 7-9.
- Öztürk, Zehra, "Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi ve 'Yusuf ve Zeliha Mesnevisi'", *İslâmî Edebiyat*, sy. 28, Ocak-Şubat-Mart 1999, s. 39-42.
- Sinanoğlu, Aydın, "Tarihin Meşhur Yusuf ve Züleyha Hikâyesi", *Resimli Tarih Mecmuası*, 1950, sy. 10, s. 372-374.
- Zeynalof, Ferhad, "Ali'nin Kısası-yı Yûsuf'u", S. Çağın (nakl.), *Kardeş Edebiyatlar*, 1985, sy. 9, s. 42-45.

D. Bildiriler

- Ayan, Gönül, "Akşehirli Gubari ve Yusuf u Züleyha isimli mesnevisi", *I. Akşehir Sempozyumu*, 16-18 Ekim 2003, Akşehir, Konya.
- Ayan, Gönül, "Bazı Yusuf u Züleyha Mesnevilerinde Kurt Motifi", *Kafkas Üniversitesi Filoloji Fakültesi Türk Halklarının Edebi Geçmişi: Türk Destanları, Uluslar Arası Sempozyum*, Bakü-Azerbaycan, 2004, s. 64-69.
- Ayan, Gönül, "Ahmed Yesevî Etkisiyle Yazılan Yusuf u Züleyha: Two under influence of Ahmed Yesevî", *Milletlerarası Katılımlı Hoca Ahmed Yesevî Sempozyumu, Türkiye Araştırmaları Enstitüsü*, 16-17 Kasım 1993, Konya (*Selçuk Üniversitesi Türkiye Araştırmaları Dergisi*, 1997, sy. 3, s. 31-38).
- Ayan, Gönül, "Kırımlı Mahmud'a Atfedilen Yusuf u Züleyha Mesnevisi", *TİKA I. Uluslar Arası Türkoloji Sempozyumu Bildirileri* (31 Mayıs-6 Haziran 2004), Kırım Ukrayna, 2005, s. 182-188.
- Cin, Ali, "Ali'nin Kısası-i Yûsuf Adlı Eserinin Türkiye Yazması", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, 20-26 Eylül 2004, Ankara.
- Hisamov, Nurmhammet, "XVI. Yüzyıl Türk Şairi Ahmedî'nin Yusuf ile Züleyha Mesnevisi ve Onun Kul Gali'nin Kıssai Yusuf Destanına Alekesi", *IV. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, 22-29 Eylül 2000, Çeşme - İzmir.
- Hisamov, Nurmhammet, "Orta Asya Türk Şiiriyatında Yusuf u Züleyha", *III. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, 23-27 Eylül 1996, Ankara.
- Hisamov, Nurmhammet, "Mahmud Kırımlı'nın Yusuf ve Züleyha'sı: Kul Ali'nin Kıssai Yusuf'una İlk Bir Nazire", *V. Uluslar Arası Türk Dili Kurultayı*, 20-26 Eylül 2004: Bildiriler, Ankara 2004, c. I, s. 1373-1384.
- Kavcar, Cahit, "İbn-i Kemal'in Şairliği ve Yusuf ü Züleyha'sı", *Türk Tarihinde ve Türk Kültüründe Tokat Sempozyumu (2-6 Temmuz 1986)*, Ankara, 1987, s. 587-593.
- Mazıoğlu, Hasibe, "Yûsuf u Züleyhâ Yazarı Sultân Fakîh'in Adı Sorunu", *IV. Uluslar Arası Türk*

Dili Kurultayı, 22-29 Eylül 2000, Çeşme-İzmir (*Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Bel-leten* 1999/I-II, 2003, s. 170-176).

Toska, Zehra, "Metin-Minyatür Bağlamında Yusuf u Züleyha Hikâyesi", *XV. Sanat Tarihi Araştırma Haberleşme Sempozyumu*, 31 Mayıs –4 Haziran 1999, İstanbul.

Tökel, Dursun Ali, "Mesnevilerde ve Bazı Eski Eserlerde Yusuf'un Zindana Atılışı: Sebep ve Hikmet", *Uluslar Arası Hapishaneler Sempozyumu*, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi, 4-5 Aralık 2003, İstanbul.

E. Ansiklopedi Maddeleri

Bruijn; J. T.. De, "Yûsuf et Zulaykhâ (Dans la litterature Persane)", *Encyclopedie de L'Islam*, Leiden, 2005, c. XI, s. 391-393 [İngilizce versiyonu için bkz. "Yûsuf and Zulaykhâ (in Persian Literature)", *The Encycloedia of Islam*, Leiden, 2002, c. XI, s. 360-361].

Flemming, Barbara, "Yûsuf Et Zulaykhâ (Dans la littreture Turque)", *Encyclopedie de L'Islam*, Leiden, 2005, c. XI, s. 393 [İngilizce versiyonu için bkz. "Yûsuf and Zulaykhâ (in Turkish Literature)", *The Encycloedia of Islam*, Leiden, 2002, c. XI, s. 362].

Furat, Ahmet Suphi, "Yûsuf", *İA*, İstanbul: MEB Yay., 1986, c. XIII, s. 441-443.

"Yusuf ile Zeliha", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul, 1998, c. 8, s. 619-621.

Bibliography of Yusuf and Zulaykha

Hanife KONCU

Abstract

The Story was taken from Qur'an, Holly Bible and The Torah. As one of the stories of the prophets, masnavî of Yusuf and Zulaykha has often been studies in the Turkish Literature. This article is about these studies.

Key words: Yusuf and Zulaykha, Masnavî, Persian Literature, Classical Turkish Literature.

Yûsuf ve Züleyhâ Bibliyografyası

Hanife KONCU

Özet

Yûsuf ve Züleyhâ kutsal kitaplardan alınan bir hikâyedir. Türk edebiyatında bu hikâyeden hareketle kaleme alınmış pek çok mesnevi bulunmaktadır. Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesinin versiyonları üzerine yapılmış çok sayıda inceleme de mevcuttur. Bu yazıda, gerek Yûsuf ve Züleyhâ hikâyesinin neşredilmiş farklı versiyonları ve gerekse bu versiyonlar üzerine yapılmış incelemeler; tezler, kitaplar, makaleler, bildiriler ve ansiklopedi maddeleri yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yûsuf ve Züleyhâ, Mesnevî, Fars Edebiyatı, Eski Türk Edebiyatı.